

Říjen 2024

Americké prezidentské volby: poslední šance Harrisové a Trumpa

Irena Krcháková

Shrnutí

Je to vůbec poprvé, co se současní prezidentští kandidáti setkali v jedné místnosti a mohli spolu diskutovat. Poprvé a naposled. Žádná další televizní debata už zřejmě nebude. Demokratická nominantka Kamala Harrisová a za republikány Donald Trump odpovídali na otázky k ekonomické situaci, potratové politice nebo válce na Ukrajině. Duel se neobešel bez osobních útoků a hoaxů. Jestli Trump očekával podobně slabého konkurenta, jako ho měl v osobě Joea Bidena, musel být sebejistým vystupování Harrisové nepříjemně překvapený. Volební průzkumy zůstávají i po televizním přenosu vyrovnané. Hlasování ale už začalo a Američané už stihli odevzdat první lístky do urn.

Hlavní body

- První a poslední televizní debata prezidentských kandidátů Kamaly Harrisové a Donalda Trumpa, mluvilo se o ekonomice, potratech i válce na Ukrajině.
- Duel byl plný osobních útoků a výpadů. Harrisová působila sebevědomě a některým poznámkám svého konkurenta se smála. Trump se soustředil výhradně na moderátory.
- Volební den připadá na 5. listopadu, někteří Američané už ale svůj hlas odevzdali. Šance kandidátů ovlivnit rozhodování voličů rychle klesá.

Americká prezidentská debata stanice ABC News – devadesát minut Kamaly Harrisové a Donalda Trumpa v přímém přenosu. Šlo o (zřejmě) jedinou příležitost, kdy si američtí voliči mohli vyslechnout názory obou kandidátů a zároveň sledovat jejich upřímné a pohotové reakce. Podmínky byly stejné jako při posledním přenosu v červnu, kdy se místo Harrisové účastnil diskuze ještě původní demokratický kandidát na prezidenta Joe Biden. Mikrofon zůstal vypnutý, zatímco druhý mluvil; každý měl dvě minuty na odpověď na otázku moderátora a druhý kandidát měl minutu na to, aby reagoval; debata byla vysílána živě, přímo ve studiu nebyli žádní diváci. Navíc tentokrát měli moderátoři David Muir a Linsey Davisová ambici vstupovat do debaty, pokud Trump nebo Harrisová řeknou nepravdu. Zahraniční média popisují duel jako konfrontační.

Tenkrát poprvé

Nikdy se nepotkali, nikdy spolu nemluvili, dokonce ani po telefonu. Demokratická kandidátka Kamala Harrisová a republikánský nominant Donald Trump se ve Filadelfii, v televizním studiu stanice ABC News, viděli osobně vůbec poprvé. A hned na začátku přišel první kontroverzní moment. Harrisová si to namířila rovnou ke svému protikandidátovi a podala mu ruku, představila se (zřejmě aby upozornila na to, že se setkávají poprvé) a svému protivníkovi popřála, aby měli příjemnou debatu. To se nestalo ani v červnu při duelu Trumpa a Bidena. Vlastně nic podobného se nestalo ani při minulých televizních diskuzích zpátky až do roku 2016.

A pak to začalo. Úkolem moderátorů bylo probrat s kandidáty na prezidenta témata, která americké voliče nejvíc zajímají. Pro většinu obyvatel je to ekonomika – mezi Trumpovými příznivci je důležitá taky imigrace a bezpečnost, u fanoušků Harrisové je to zdravotní péče a jmenování do Nejvyššího soudu (www.pewresearch.org). Bylo tedy zcela logické otevřít duel právě ekonomickou situací. Donald Trump kritizoval současnou administrativu prezidenta Joea Bidena a jeho viceprezidentky Kamaly Harrisové s tím, že právě oni jsou mimo jiné zodpovědní za vysokou inflaci. Současná kandidátka do Bílého domu dle něj už propásla svou šanci. „Všechno, čemu věřila před třemi lety, vyletělo komínem,“ řekl Trump. Harrisovou se snažil vykreslit nikoliv jako centristickou političku, za kterou se sama má, ale spíš jako levicově uvažující, když řekl, že je marxistka. Harrisová se naopak opřela do svého protivníka, že podporuje jenom velké korporace a bohaté tím, že jim chce snížit daně. Naopak životní náklady střední třídy budou pod jeho vládou růst. „Jsem jediný člověk na pódiu, který má plán na pozvednutí střední třídy a pracujících lidí v Americe,“ prohlásila Harrisová.

Velkým tématem pro voliče je taky potratová politika, a to je doména především demokratické kandidátky. Harrisová stejně jako její strana spíše hájí právo žen na umělé přerušování těhotenství. Restriktivní opatření zavedená po roce 2022 v některých státech označila v debatě za „Trumpovy zákazy potratů“ a připsala za ně odpovědnost exprezidentovi, který k vývoji výrazně přispěl svým výběrem tří členů nejvyššího soudu. Trump následně označil za lež, že by jako hlava státu uzákonil federální zákaz potratů.

Nešlo se samozřejmě vyhnout ani zahraniční politice. I když je dobré přiznat si, že toto téma sledují spíš politici a komentátoři v Evropě a na Blízkém východě než sami Američané. Válka na Ukrajině trvá už déle než dva roky a země by bez významné podpory ze strany Spojených států neměla šanci čelit ruským expanzivním cílům. Jenže zbraně a vybavení, školení a další pomoc je drahá. I proto roste tlak na ukončení konfliktu. A zatímco jeden (respektive jedna) kandidát(ka) tvrdí, že i do budoucna chce zachovat stávající postoj Washingtonu, ten druhý tvrdí, že válka by měla skončit. Nicméně přímé odpovědi na otázku moderátorů, zda by Ukrajina měla zvítězit a jestli by to bylo v zájmu USA, Trump neodpověděl. „Chci, aby válka skončila.“ Prezidenty obou zemí by prý přiměl ke společnému jednání.

Mluvilo se taky o bezpečnosti a migrační politice. V těchto bodech má navrch zase republikánský nominant. Donald Trump nezapomněl připomenout, že jeho soupeřka měla v současné administrativě na starosti právě migraci. Kandidát na prezidenta už v minulosti kritizoval Harrisovou, která do země dle jeho slov vpustila miliony nelegálních přistěhovalců. V další moment se ale Trump možná nechal příliš unést a začal mluvit o haitských přistěhovalcích, kteří obyvatelům města Springfield ve státě Ohio jedí domácí mazlíčky. „Ve Springfieldu jedí psy. Lidé, kteří sem přicházejí, jedí kočky. Žerou – žerou domácí zvířata lidí, kteří tam žijí,” pronesl doslova. Věta se okamžitě stala virální. Moderátoři zareagovali a snažili se jeho slova vyvrátit, proto kontaktovali tamního starostu.

Na závěr dostal každý z kandidátů na prezidenta Spojených států možnost pronést závěrečné shrnutí. A každý to pojal po svém. Zatímco Harrisová se soustředila na budoucnost a úkoly, které před ní leží, Trump důrazně kritizoval současnou politiku demokratů.

„Jedna je zaměřená na budoucnost a ta druhá se soustředí na minulost a chce nás stáhnout zpátky. Ale my už se nazpět nevrátíme,” řekla Kamala Harrisová.

„Říká, že udělá to a to a to. Tak proč to už neudělala?” uvedl Trump. Spojené státy jsou podle něj „selhávající” země a jeho oponentka „nejhorší viceprezidentka” v historii USA.

Momenty „memme queen” Harrisové a „zaříkávač” Trump

Tentokrát výstupem z debaty nebyly pouze citace a prohlášení, ale taky gesta a posunky. To je pro tištěná média něco, co se zaznamenává jen těžce, tentokrát to ale mělo takový dopad, že nelze jinak. Že republikánský kandidát mluví celým tělem a jeho výraz v obličeji říká mnohé, na to si už voliči zvykli. Překvapením večera ale bylo, že totéž se naučila taky Harrisová a snažila se svého protivníka v řeči tělem dohnat.

Prvním momentem bezesporu bylo, když iniciovala podání ruky. Gesto neviděné od roku 2016. V případě Trumpa a Harrisové se to ale „ujalo” a ani ne 12 hodin po televizním přenosu se opakovalo. Oba politici se totiž znovu setkali při připomínce událostí z 11. září 2001 přímo u pomníku v New Yorku.

Gesto „don't you say”, kdy si Harrisová podloží hlavu rukou a nevěřičně hledí na svého protivníka, který zrovna mluví o tom, že je marxistka stejně jako její otec.

„Meme queen”, jak se Harrisové během její krátké kampaně začalo taky přezdívat, obletěla svět ve videu, ve kterém její oponent začal mluvit o psech a kočkách, které údajně jedí přistěhovalci ve Springfieldu. Zdálo se, že Harrisová nevěří svým uším, když se zasmála, zavrtěla hlavou a z úst jí ulítl slovo „cože”.

Hledat podobné momenty u Donalda Trumpa je těžké, ba nemožné. Trump je známý jako vynikající rétor, který dokáže strhnout dav. Televizní debata má pro něj tu nevýhodu, že se odehrává bez diváků. Ve studiu byli pouze moderátoři a jinak hrobové ticho. Což Trumpovi nesvědčí. Republikán je jako zaříkávač, umí pracovat s lidmi, dokáže ovlivňovat náladu davu a reagovat na obličeje svých posluchačů. Během živého přenosu se držel zpátky a svou řeč těla omezil na minimum. Na svoji oponentku se prakticky nepodíval a snažil se komunikovat spíše s moderátory.

Moderátoři měli tentokrát zadání, aby se snažili nepravdy a dezinformace vyvracet. Ani jeden z kandidátů se jim totiž nevyhnul. Donald Trump jich zřejmě z úst vypustil víc než Kamala Harrisová, za všechny můžeme znovu připomenout jeho výrok o jedení domácích mazlíčků. Nicméně i demokratka se nechala unést, když například řekla, že Trump chystá krvavou lázeň, pokud nevyhraje. Exprezident ale ve skutečnosti mluvil o „ekonomickém krveprolití”. Taky lživě obvinila svého konkurenta z toho,

že administrativě Joea Bidena zanechal nejhorší nezaměstnanost od 30. let minulého století. Ta se přitom v době jeho odchodu z Bílého domu pohybovala jen kolem 6,5 procenta.

Vítěz? Netřeba

Jestli někdo debatu vyhrál se dá jen těžko říct. Můžeme na to totiž nahlížet hned z několika pohledů. Moderátoři nastavili taková témata, která střídavě byla silnější pro jednoho či druhého kandidáta.

A zatímco Trump je obecně lepší v ekonomických tématech a migraci, Harrisová zase lépe zvládá potratovou politiku. Co do obsahu se tedy jasný vítěz určit nedá, protože každý z kandidátů měl svoje momenty.

Oba uchazeči o Bílý dům měli svoje úkoly. Donald Trump měl být věcný a hlavně nebýt agresivní, měl se snažit upozorňovat na nedostatky Harrisové spojené s výkonem funkce viceprezidentky současného prezidenta Joea Bidena. A to se mu zajisté i z části dařilo. Měl zůstat neoblomný a vyvarovat se osobních útoků, což se mu určitě nepovedlo. Ale nebyl by to Trump a prezidentská debata, kdyby k takovým výpadům nedošlo. Důležité pro něj taky bylo, aby se nenechal od své konkurentky vyprovokovat k neuváženým výrokům a nepustil ji příliš hluboko ke svému zranitelnému já. Trump nevěděl, co má od Harrisové čekat. Nikdy s ní osobně nemluvil a nikdy se ani nesetkali. Mohl pouze očekávat, že demokratka coby někdejší prokurátorka dovede být až jízlivá. A to se taky potvrdilo. Harrisová věděla, proti komu se postaví. Nikdo ještě neabsolvoval tolik prezidentských debat jako Trump – tři s Hillary Clintonovou (2016) a tři s Joem Bidenem (2020 a 2024). Tým demokratů nacvičoval možné situace a odpovědi na cvičné otázky a témata několik dní, taktiku Harrisová řešila s Clintonovou i Bidenem, nechala si postavit cvičné televizní studio, aby si uvykla na osvětlení a působila přirozeně. Učení zdá se bylo úspěšné, protože v přímém přenosu skutečně působila vyrovnaně a uvolněně. Snažila se dostat Trumpovi pod kůži, a to se jí zjevně také povedlo, když exprezident musel neustále hájit sebe a své plány. Na Harrisovou se za celých devadesát minut ani nepodíval.

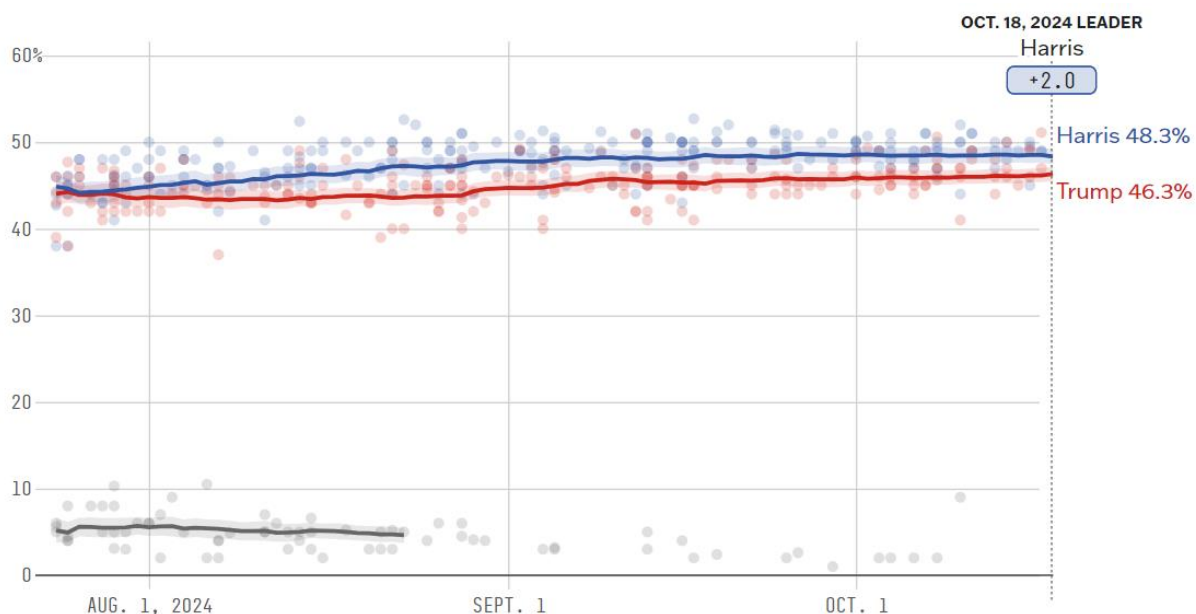
Dopad debaty na americké voliče

Všichni komentátoři se shodují, že na rozdíl třeba od České republiky, je dopad televizních debat ve Spojených státech na voliče jenom malý. Na druhou stranu, pokud můžeme věřit dosavadním průzkumům, které dávají stejné šance oběma uchazečům o Bílý dům, hrají Harrisová a Trump doslova o každý procentní bod. A jestli se jim díky televiznímu spektaklu podařilo přesvědčit jenom jednoho jediného potenciálního voliče, už to se dá označit se úspěch.

Je dobré říct, že do oficiálního termínu amerických prezidentských voleb ještě několik týdnů zbývá (termín voleb je 5. listopadu) a voliči tedy ještě můžou sledovat ostrou kampaň Trumpa i Harrisové. Můžou si počkat s čím ještě přijdou a jestli chystají překvapení na poslední chvíli. Někteří voliči ale můžou své hlasy odevzdávat už teď – respektive takzvaný „early voting“ se pohybuje v časovém rozmezí čtyř až padesáti dnů před oficiálním volebním dnem. Kromě jiných už se začalo hlasovat v klíčových státech jako Severní Karolína nebo Georgia.

Poslední volební průzkum jasně ukazuje, že Američané uvidí další těsný soubor. Výsledky jsou dlouhodobě vyrovnané – maximálně se dá říct, že demokratická kandidátka vede o dva až tři procentní body.

Graf 1: Volební preference kandidátů na post prezidenta USA

Zdroj: Projekt 538

Hlas každého voliče ale nemá stejnou váhu. Američané nevolí prezidenta přímo, ale prostřednictvím takzvaného Sboru volitelů. To znamená, že voliči v jednotlivých státech vybírají volitele, kteří pak na základě výsledků v jejich státě volí hlavu státu. Přitom počet těchto volitelů odpovídá počtu lidí, kteří v daném státě žijí. A to v konečném důsledku znamená, že každý stát má jinou váhu. Kandidát, který získá nejvíc hlasů, obvykle taky obdrží všechny hlasy volitelů z tohoto státu. Celkem je volitelů 538 a k vítězství je potřeba získat alespoň 270 hlasů. To ovšem může vést i k situaci, kdy nominant může získat většinu hlasů na celonárodní úrovni, ale pokud nezvítězí v klíčových státech, nemusí se stát prezidentem. K těmto „klíčovým státům“ patří Arizona, Nevada, Wisconsin, Michigan, Pensylvánie, Severní Karolína a Georgie.

Poslední data ukazují, že také v klíčových státech není dopředu jasný favorit. Před několika měsíci sice měl navrch republikán, to byla ale ještě zcela jiná situace, kdy proti Trumpovi stál stávající prezident Joe Biden. Teď jsou síly vyrovnané. Snad kromě Wisconsinu, kde je dle grafu procentní rozdíl největší – dlouhodobě až tři body. Ve všech ostatních případech jsou šance Harrisové i Trumpa vyrovnané a rozdíl v preferencích se dlouhodobě pohybuje pod jedním procentním bodem.

Amerika směřuje k dalšímu velmi vyrovnanému – a možná vůbec nejvyrovnanějšímu – prezidentskému klání v historii. Svědčí o tom všechny dosavadní průzkumy. Dle nich se rozdíl mezi Kamalou Harrisovou a Donaldem Trumpem pohybuje nebezpečně blízko hranice dvou procentních bodů. Do oficiálního dne voleb ovšem ještě několik týdnů zbývá, Američané půjdou k urnám až 5. listopadu. Ovšem nesmíme zapomenout – a hlavně sami kandidáti nesmějí zapomenout – že někteří Američané vybírají budoucího šéfa Bílého domu již nyní. Oba politici musí zabrat a teď jet na víc než sto procent. Je víc než pravděpodobné, že žádná další televizní debata se už neuskuteční. Není k tomu důvod. Trumpovi přímé přenosy v tichém studiu bez publika nic nepřináší a zbytečně tím riskuje, pro Harrisovou je to zbytečně zatěžující, přitom by se měla soustředit na jiné úkony. Nejde však jenom o politické brífinky, charitativní akce a setkání s příznivci. Jde o to být slyšet víc než ten druhý. A nejlépe ještě vytáhnout nějakého králíka z klobouku, který strhne pozornost na jeho stranu. Republikáni i demokraté teď hrají především

o nerozhodnuté voliče, střední a nižší třídu, ženy a menšiny, kteří se zajímají především o domácí témata.

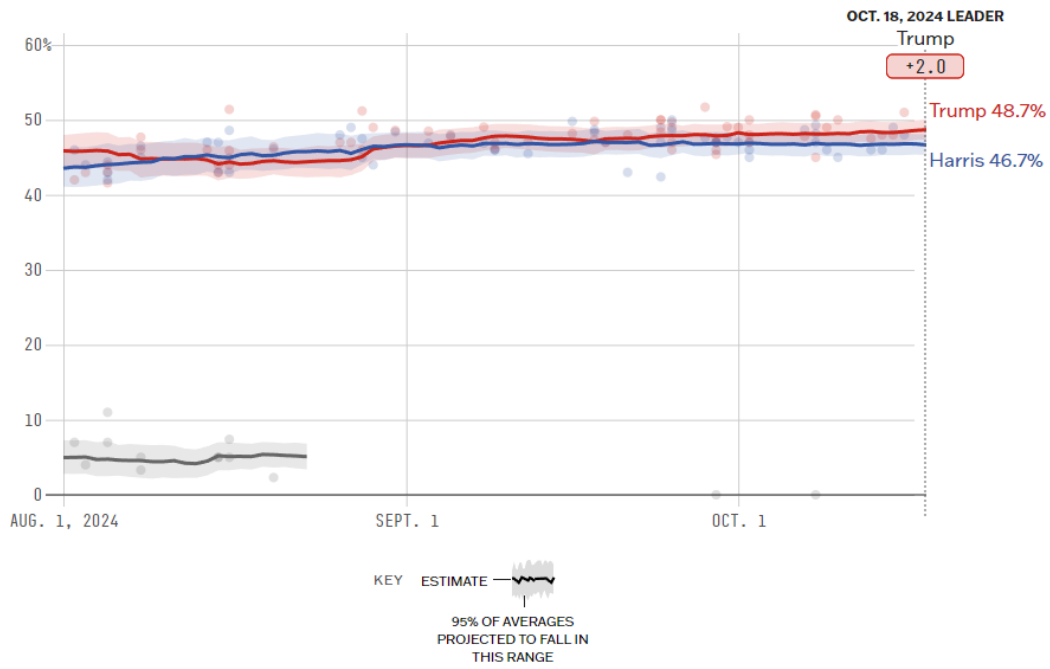
Zdroje

- NBC News. (2024, September 11). Televizní debata prezidentských kandidátů Kamaly Harrisové a Donalda Trumpa [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kRh6598RmHM>
- Vote.org. (n.d.). Early voting calendar. <https://www.vote.org/early-voting-calendar/>
- FiveThirtyEight. (n.d.). 2024 national presidential general election polls. <https://projects.fivethirtyeight.com/polls/president-general/2024/national/>
- Pew Research Center. (2024, September 9). Issues and the 2024 election. <https://www.pewresearch.org/politics/2024/09/09/issues-and-the-2024-election/>

Příloha 1: Volební preference kandidátů na post prezidenta USA v klíčových státech

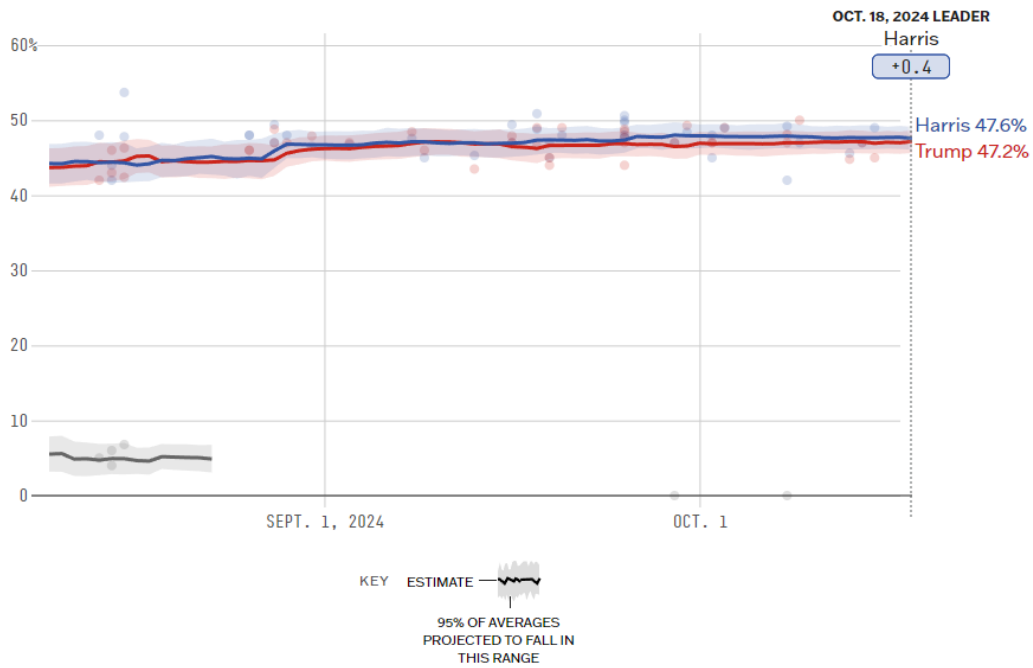
Who's ahead in Arizona?

Updating average for each candidate in 2024 presidential polls, accounting for each poll's recency, sample size, methodology and house effects.

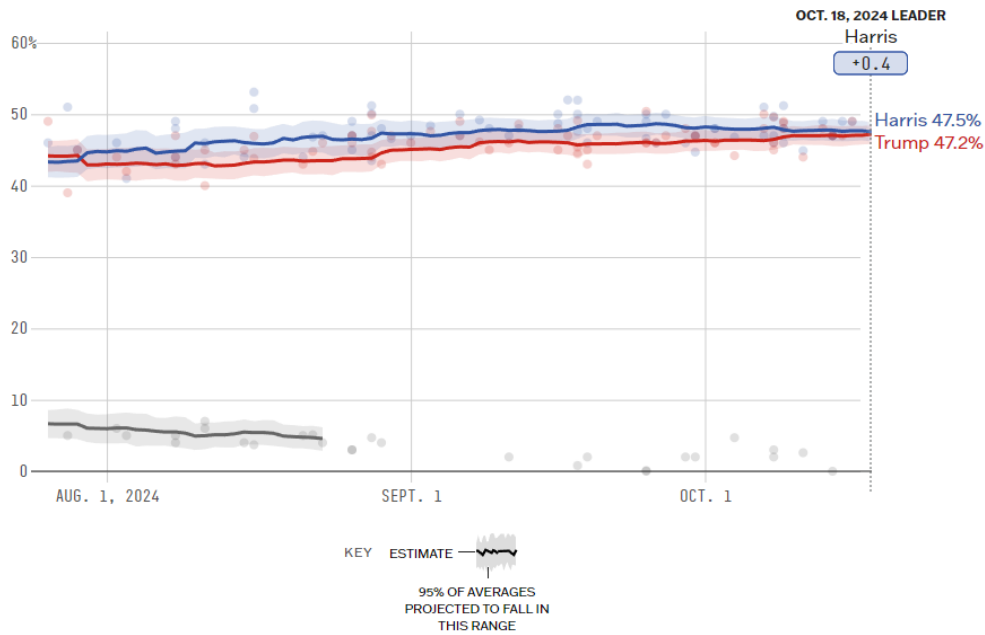
Who's ahead in Nevada?

Updating average for each candidate in 2024 presidential polls, accounting for each poll's recency, sample size, methodology and house effects.

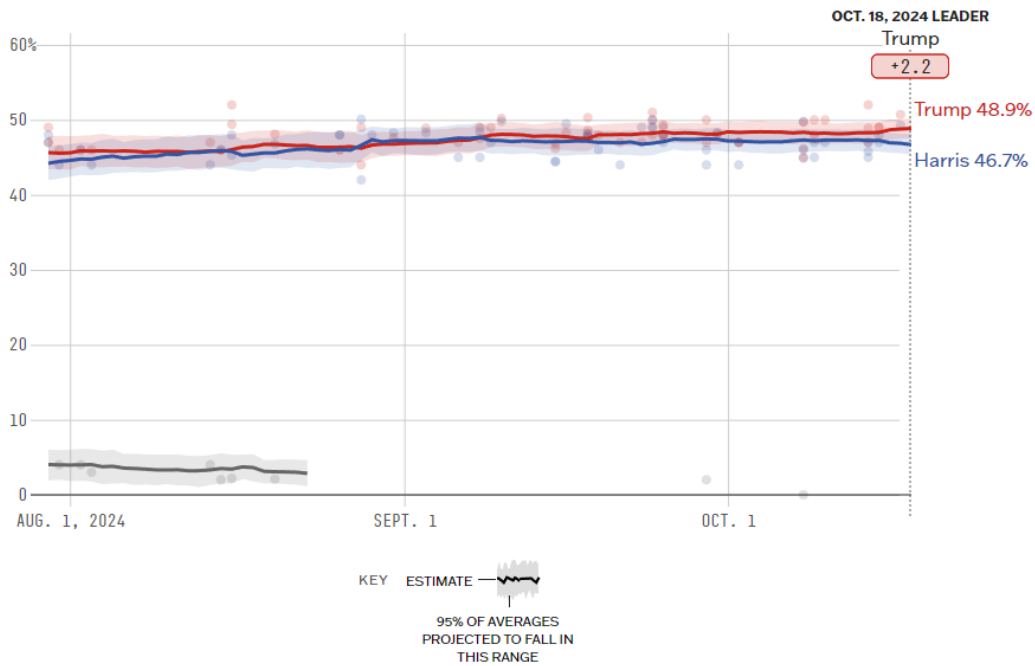
Who's ahead in Michigan?

Updating average for each candidate in 2024 presidential polls, accounting for each poll's recency, sample size, methodology and house effects.

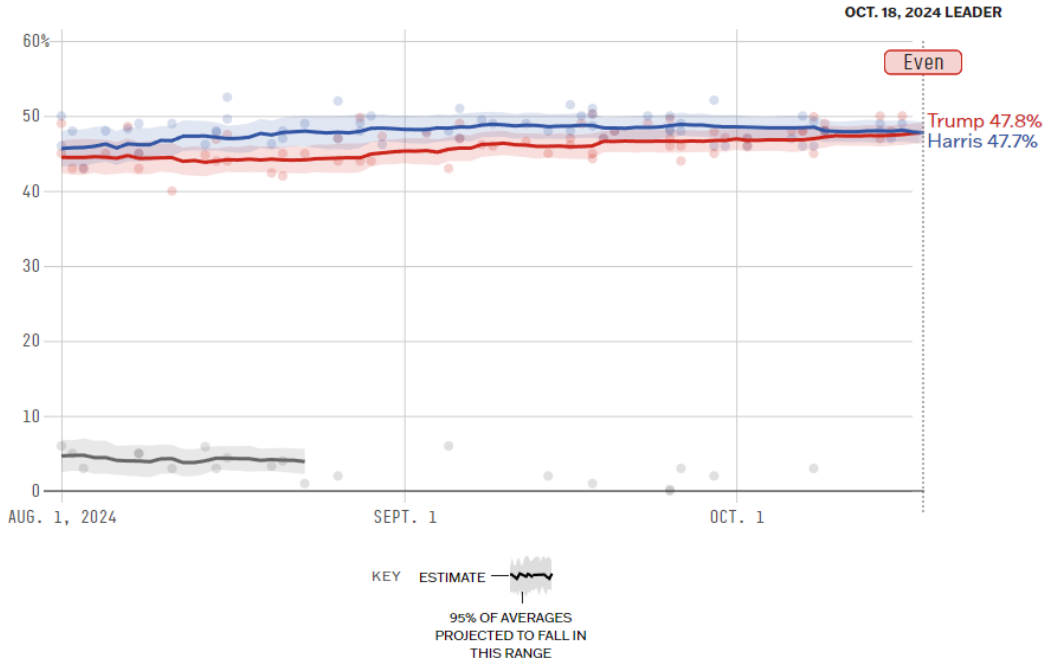
Who's ahead in Georgia?

Updating average for each candidate in 2024 presidential polls, accounting for each poll's recency, sample size, methodology and house effects.

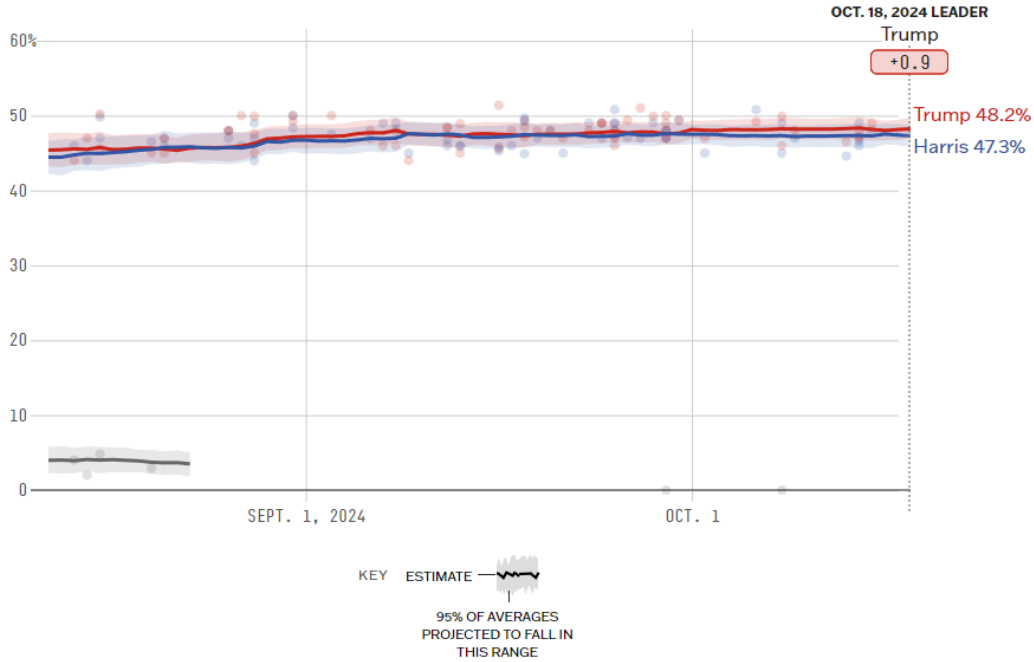
Who's ahead in Wisconsin?

Updating average for each candidate in 2024 presidential polls, accounting for each poll's recency, sample size, methodology and house effects.

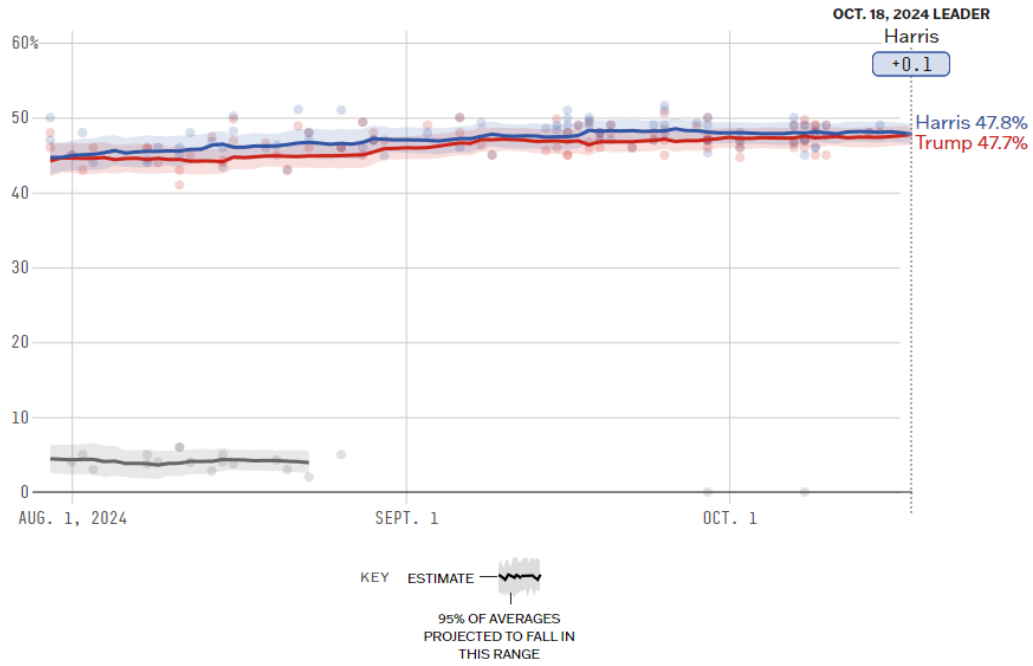
Who's ahead in North Carolina?

Updating average for each candidate in 2024 presidential polls, accounting for each poll's recency, sample size, methodology and house effects.

Who's ahead in Pennsylvania?

Updating average for each candidate in 2024 presidential polls, accounting for each poll's recency, sample size, methodology and house effects.

Autor

Irena Krcháková

V minulosti se věnovala především oblasti mediálních studií a sémiotiky, nyní rozšiřuje své obzory na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v oboru historická sociologie. Zaměřuje se odborně na domácí politickou scénu, sociální a zdravotnická témata a věnuje se také obrannému průmyslu, dopravě a energetice. Má bohaté zkušenosti s mezinárodní politickou agendou, včetně evropských témat, Evropské unie, politiky Spojených států, OSN a NATO. Profesně se uplatnila jak v rozhlase, tak v České televizi. Ve volném čase se nejčastěji věnuje sportu a své dceři.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz